

บทวิจารณ์หนังสือ
เรื่อง มหิทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ
เขียนโดย พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, M.P.A.)

พระมหาชัยพร อมรปญโญ
Phramaha Chaiyaporn Amarapañño (Ritkrachang)
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Graduate School,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

บทนำ

หนังสือเรื่อง “มหิทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ” เรียบเรียงโดยพระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, M.P.A.) สมณศักดิ์ปัจจุบันคือพระเทพปริยัติมุนี (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, ผศ. ดร.) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดหงส์รัตนารามราชวรวิหาร เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะภาค ๑ และรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส จ.นครปฐม หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๕๕ มีจำนวน ๙๖ หน้า จัดพิมพ์ทั้งหมด ๔๐๐๐ เล่ม โครงสร้างของหนังสือ เป็นงานเรียบเรียงขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความสำคัญของพระรัตนตรัยในเชิงสหศาสตร์และอรรถศาสตร์ตามหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ภาคภูมิใจในข้อปฏิบัติหรือขนบธรรมเนียมอันดีงามทางพระพุทธศาสนา นั้นล้วนมีเหตุผลเป็นที่ตั้งแห่งความสุขความเจริญได้อย่างแท้จริง

ขอบเขตของหนังสือดังกล่าว ผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นมาโดยอาศัยเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์หลักทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย โดยผู้เขียนได้กำหนดโครงสร้างหนังสือไว้ ๓ ตอนด้วยกัน คือ ๑) มูลเหตุและความหมายของคำว่าพระรัตนตรัย ๒) ความหมายและความสำคัญของคำว่า ไตรสรณคัมม์ และ ๓) อานิสงส์ไตรสรณคัมม์ ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

เนื้อหาสาระในตอนที่ ๑ ว่าด้วยพระรัตนตรัย ซึ่งในตอนนี้ ผู้เขียนต้องการให้ทราบถึงมูลเหตุและความหมายของพระรัตนตรัย โดยเริ่มกล่าวมาตั้งแต่มูลเหตุให้เกิดพระรัตนตรัยครบ สมบูรณ์ คือ พระพุทธรัตน พระธรรมรัตน พระสังฆรัตน โดยอ้างอิงความในคัมภีร์สังยุตตนิกาย ว่าด้วยคราวพระพุทธองค์แสดงปฐมเทศนา “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” และพระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม และขออุปสมบทในพระพุทธศาสนา ต่อจากนั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงองค์ธรรมของพระรัตนตรัย ความหมายของรัตนะในเชิงสหศา

สตร์และอรรถศาสตร์ รวมถึงประเภทของรัตนะ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น รัตนะ ๓ รัตนะ ๕ รัตนะ ๗ และ รัตนะ ๑๐ ซึ่งรัตนะ ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ มีคุณค่าและความสำคัญในตัว แต่ทั้งนี้ผู้เขียนได้สรุปไว้ว่า เมื่อว่าโดยคุณแล้วรัตนะอื่นที่สามารถเทียบได้ นอกจากพระรัตนตรัยนั้นไม่มี เพราะรัตนตรัย นั้นเป็นรัตนะที่สูงด้วยคุณค่าทั้งในโลกนี้และ โลกหน้าคือสวรรค์ และพระรัตนตรัยนั้นยังมี คุณค่าที่สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ใฝ่ปฏิบัตินำมาเป็น อุปกรณ์ในการเข้าบำเพ็ญจิตภาวนาเข้าสู่ มรรค ผล นิพพานได้^๑

เนื้อหาสาระในตอนที่ ๒ ว่าด้วย ไตรสรณคมน์ ซึ่งในตอนนี้ ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงอุบาสกแก้ว คือ คุณสมบัติหรือ คุณธรรมของอุบาสก ๕ ประการ ได้แก่ มี ศรัทธา มีศีล ไม่ถือนมกลตื่นขาว ไม่แสวงหา บุญนอกพระพุทธศาสนา และทำอุปัชฌาย์ เฉพาะในพระพุทธศาสนา แล้วจึงกล่าวถึงบิดา ของท่านยสกุลบุตรที่ประกาศตนเป็นบุคคล แรกที่เข้าถึงไตรสรณคมน์ และผู้เขียนได้ขยาย ความหมายของไตรสรณคมน์ออกไปให้ชัดเจน ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาทั้ง อรรถกถาและฎีกา วิธีการเข้าถึงไตรสรณคมน์ คุณค่าของการเข้าถึงไตรสรณคมน์และความ มัวหมองของการขาดจากไตรสรณคมน์ เมื่อ กล่าวกล่าวโดยสรุปแล้วไตรสรณคมน์นั้นมี ๒ ประเภทคือ โลกียสรณคมน์ เป็นการแสวงหา

ที่พึ่งเพื่อความสงบสุขในวิถีชาวบ้านหรือวิถี แห่งสามัญชนทั่วไป และ โลกุตตรสรณคมน์ คือการเข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะโดยมี พระนิพพานเป็นอารมณ์ในขณะแห่งมรรคของ ท่านผู้เห็นอริยสัจทั้ง ๔ เป็นการนำเอาพระ ไตรรัตนมาเป็นที่พึ่ง โดยใช้เป็นอุปกรณ์หรือ เครื่องมือในการนำทางเข้าถึงโลกุตระภูมิ นับตั้งแต่พระโสดาปัตติมรรคเป็นต้นไปจนถึง พระนิพพาน เป็นการถึงไตรสรณคมน์ที่ แน่นนอนไม่มีการเสื่อมสลายในที่สุด^๒

เนื้อหาสาระในตอนที่ ๓ ว่าด้วย อาณิสสสังสของไตรสรณคมน์ ซึ่งในตอนนี้ ผู้เขียนได้กล่าวว่าการเข้าถึงพระไตรสรณคมน์ เป็นบุญอันใหญ่หลวงที่มีอานุภาพนับไม่ถ้วน โดยยกพุทธพจน์อ้างว่า “ผู้บูชาท่านที่ควรบูชา คือพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระ สาวก ผู้ล่วงพ้นกิเลสเครื่องขวางกั้น หมดโสภ หมดปริเวทนา สงบระงับ ปลอดภัยโดย ประการทั้งปวง ใคร ๆ ไม่สามารถจะคำนวณ บุญของบุคคลนี้ว่า ได้บุญประมาณเท่านี้” ต่อจากนั้น ได้ยกอุทาหรณ์อาณิสสสังสของการ เข้าถึงไตรสรณคมน์ในเวลามสูตร นวกนิบาต อังคุตรนิกาย โดยกล่าวถึงความต่างแห่งคุณาณิ สสังส ในการ ถวาย มหาคาน แก่ พระ ทักขิณบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันจนถึงการ ถวายวิหารทานอุทิศแก่สงฆ์ทั้ง ๔ ทิศเป็น ลำดับ แล้วจึงกล่าวถึงอาณิสสสังสแห่งโลกียสรณ คมน์ เช่น ไม่ต้องหวาดหวั่นต่อภัยอันตราย บ้าง ให้อารักขาคุ้มครองบ้าง อำนาจผลเป็น โภคสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์บ้าง เป็นภวสัมปทา คือนำพาให้เกิดในสุคติภพบ้าง

^๑ พระศรีศาสนวงค์ (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, M.P.A.), **มัทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ**, (กรุงเทพมหานคร: ฤกษ์พิศาลการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑-๔๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗-๖๙.

และอานิสงส์โลกุตตรสรณคมน์ เช่น อำนวยผลเป็นวิมุตตายนะให้บรรลุสามัญญผล ๔ คือ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตตผล เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้เขียนสรุปว่า ผู้ที่ยึดถือเอาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงย่อมได้อานิสงส์แห่งโลกียสรณคมน์มีความสมบูรณ์แห่งโภคสมบัติเป็นเบื้องต้น และเมื่อปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้เห็นแจ้งในอริยสัจ ๔ ด้วยมรรคปัญญา ย่อมเชื่อว่าได้อาศัยโลกุตตร สรณคมน์เป็นที่พึ่งมีเป้าหมายคือพระนิพพานเป็นที่สุด^๓

ทั้งนี้ ผู้เขียนได้สรุปเป็นบทส่งท้ายไว้ว่า พระรัตนตรียุ้นั้น เป็นที่พึ่งอันประเสริฐและเกษมปลอดภัย ควรที่พุทธศาสนิกชนพึงสร้างให้บังเกิดมีในตน อย่าพึงแสวงหาหรือสวดอ้อนวอนที่พึ่งอื่นที่ไร้สาระที่ไม่ปลอดภัย เช่น ป่าไม้ ภูเขา เป็นต้น เพราะสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์เหนือกว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั้นไม่มี ดังนั้น สรณคมน์ คือการถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ จึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุดที่พุทธบริษัทพึงศึกษาเรียนรู้ และฝึกหัดปฏิบัติตนให้ตรงตามเป้าหมาย เพื่อบรรลุอานิสงส์ตั้งแต่ชั้นโลกียะจนถึงขั้นสูงสุดคือมรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นที่ดับกิเลสสิ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง

บทวิจารณ์ (ประเด็นวิจารณ์)

จากการศึกษาหนังสือ “มหิทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ” ทำให้เห็นวิธีการนำเสนอของผู้เขียนที่ต้องการให้พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยซึ่ง

เป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของอุบาสกแก้วตามที่ปรากฏในหนังสือเล่มดังกล่าว คือ อุบาสกธรรม หรือคุณสมบัติของอุบาสกที่ดีในพระพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยคุณธรรมของอุบาสก ๕ ประการ คือ ๑) เป็นผู้มีศรัทธา ๒) เป็นผู้มีศีล ๓) เป็นผู้ไม่ถ่มมรดกตีนชาวเชื่อกกรรม ไม่เชื่อบงก ๔) ไม่แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้ ๕) ทำอุปัการะในศาสนานี้ก่อน ดังนั้น ในหนังสือนี้ ต้องการสื่อให้เข้าใจความหมาย และวัตถุประสงค์ในการเข้าถึงพระรัตนตรัย โดยอาศัยหลักฐานที่ปรากฏในข้อมูลหลักคือพระไตรปิฎก เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเชิงหลักฐานที่ไม่เลื่อนลอย และเพื่อสร้างความเด่นชัดและสนับสนุนให้พระรัตนตรัยมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น แต่ผู้วิจารณ์ก็มีแนวคิดบางประการที่ต้องการนำเสนอในหนังสือฉบับนี้ มีข้อคิดที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ดังนี้

ประเด็นที่เห็นด้วย

๑) วัตถุประสงค์ของการเขียน ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษาและวิเคราะห์ให้เห็นถึงอานุภาพของพระรัตนตรัย ว่าเป็นที่พึ่งอย่างแท้จริงอย่างไร มีการร้อยเรื่องราวตั้งแต่การให้ความหมายของศัพท์หลักและศัพท์รอง ครอบคลุมคำสำคัญ และเนื้อหาในเล่ม

๒) ในด้านขอบเขตของหนังสือ ผู้เขียนได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า เป็นการศึกษาจากคัมภีร์หลักทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เป็นต้น จึงไม่ปรากฏการนำเอาถ้อยคำอ้างอิงจากนักปราชญ์ทางศาสนาในยุคหลัง ๆ หรือยุคปัจจุบัน แม้ในส่วนความคิดเห็นของผู้เขียนเอง

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐-๗๒.

ก็จะไม่อธิบายให้ห่างไกลจากหลักฐานคัมภีร์ทางศาสนา ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าของพระรัตนตรัยที่ปรากฏจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๓) ในด้านสารัตถะของหนังสือ ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนนั้น ต้องการนำเสนอโดยสื่อสารให้พุทธศาสนิกชนมองหาที่พึ่งอันแท้จริง โดยเริ่มนำเสนอตั้งแต่ความหมายของที่พึ่งในทางพระพุทธศาสนา คือพระรัตนตรัยที่ปรากฏในคัมภีร์หลัก โน้มน้าวให้บุคคลที่มีความศรัทธาเลื่อมใสแล้วยังมีความเลื่อมใสมากขึ้น และเชิญชวนให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจ ไม่เลื่อมใสให้มีจิตใจอ่อนอ่อน เชื่อตามเนื้อหาสาระที่ชัดเจนด้วยหลักฐานอ้างอิงทั้งภาษาบาลี และภาษาไทย นอกจากนี้ผู้เขียนยังกล่าวถึงคุณค่าอันสูงส่งแห่งการเข้าถึงพระรัตนตรัยที่บุคคลสามารถเข้าถึงได้ตามวาสนาบารมี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะ และระดับโลกุตตระ พร้อมทั้งยกตัวอย่างบุคคลที่เข้าถึงพระรัตนตรัยแล้วได้รับผลตามสมควรแก่เหตุ นั้น ๆ ขึ้นแสดงอ้างเป็นบุคลาธิษฐาน ให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เมื่อกล่าวโดยหลักใหญ่ ๆ แล้วหนังสือเรื่องดังกล่าวมีอยู่ ๓ ประเด็นด้วยกัน คือ ๑) นิยามศัพท์ของรัตนตามหลักสหศาสตร์และอรรถศาสตร์ ๒) ประเภทและความหมายของไตรสรณคมน์ ๓) อานิสงส์ของการเข้าถึงพระรัตนตรัย

ประเด็นที่ไม่เห็นด้วย

ประเด็นที่ ๑ จากชื่อเรื่อง “มหิทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ” ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ชื่อเรื่องดังกล่าว แม้จะแสดงความต้องการที่จะยกย่องคุณของพระ

รัตนตรัยว่าสูงกว่าอานุภาพทุกอย่างในโลกตามคำที่ว่า มหิทธานุภาพ (มหา+อิทธิ+อานุภาพ) แปลว่า อานุภาพที่มีอิทธิฤทธิ์ยิ่งใหญ่อำนาจอิทธิฤทธิ์อันมหาศาล ฤทธานุภาพที่ยิ่งใหญ่อำนาจที่มีฤทธิ์มาก ฯลฯ แต่ศัพท์ดังกล่าวกลับทำให้คุณค่าของหนังสือดังกล่าวลดความน่าเชื่อถือลง เพราะเหตุที่ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาแห่งความจริงไม่อิงอาศัยการสวดอ้อนวอน ที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์แห่งเดชานุภาพอิทธิฤทธิ์ของสิ่งลี้ลับใด ๆ แม้ความประสงค์ของผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงของพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ที่บุคคลพึงน้อมระลึกถึงคุณนั้น ๆ ก็ตามที แต่ชื่อเรื่องดังกล่าวชวนให้เชื่อได้ว่ามีอิทธิฤทธิ์มากจนเกินไป เป็นการโน้มน้าวให้คนเข้าไปยึดถือที่สิ่งนั้น ๆ มากกว่าการกล่าวถึงคุณค่าของพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ ๒ เนื้อหาสาระของหนังสือดังกล่าว ผู้เขียนจะยกข้อความที่เป็นภาษาบาลีทั้งจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา มาอ้างอิง เมื่อพิจารณาในส่วนของวิชาการจะเห็นได้ถึงความใส่ใจในการหาที่อ้างอิงที่ชัดเจน แต่หากมองในทัศนะของบุคคลทั่วไป ภาษาบาลีที่ยกขึ้นมาอ้างนั้นมีคุณค่าในทางวิชาการก็จริง แต่การอ้างภาษาบาลีมากเกินไปทำให้หนังสือเล่มนี้มีข้อความที่เฟื้อเกินไป เช่น การวิเคราะห์รูปศัพท์ ตามหลักภาษาศาสตร์ของภาษาบาลี ตัวอย่างเช่น พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ (ดวงแก้วคือพระพุทธเจ้า ชื่อว่าพุทฺธ

รัตนะ)^๔ เป็นบทสมาส (กัมมธารยสมาส อวธารณบุพพ) ตามหลักบาลีไวยากรณ์^๕ ฯลฯ ผู้วิจารณ์เองในฐานะที่เรียนภาษาบาลีมาระดับหนึ่ง ก็พอเข้าใจได้ แต่ผู้วิจารณ์คำนึงถึงผู้อ่านที่ไม่ได้ศึกษาภาษาบาลี ก็จะอ่านแล้วไม่เข้าใจ เข้าไม่ถึงหลักภาษาบาลี และข้อความบางตอนที่ผู้เขียนยกขึ้นมาอ้างนั้น ส่วนมากจะบอกเพียงว่ามาจาก พระสูตรอะไรเท่านั้น เช่น ที่ปรากฏในคัมภีร์สังยุตตนิกายเป็นต้น แม้จะเห็นว่าเป็นการนำเสนอที่อ้างหลักฐานในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามากมาย หลากหลายคัมภีร์ หลายแห่ง แต่ขาดความชัดเจนในคัมภีร์ที่อ้างมานั้น ๆ และในประเด็นที่ผู้เขียนได้อธิบายในเรื่องอุปมาพระรัตนตรัย ก็ไม่ได้อ้างที่มาของการอุปมาพระรัตนตรัย^๖ ตรงนี้ถือว่าขาดการอ้างอิงที่มาของคัมภีร์

ประเด็นที่ ๓ เนื้อหาสาระของหนังสือในตอนต้นที่ ๑ ว่าด้วยพระรัตนตรัย ผู้เขียนไม่ได้อธิบายให้ครบถ้วนในประเด็นที่ขาดหายไป เช่น รัตนะ ๑๐๘ เป็นการอธิบายพระรัตนตรัยแบบพิสดาร คือ พุทธคุณ ๕๖ ธรรมคุณ ๓๘ และสังฆคุณ ๑๔ (รวมเป็น ๑๐๘) ในรัตนะ ๑๐๘ นี้ เป็นคาถาพรรณนา

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒ และในธรรมรัตนะ หน้า ๑๕, สังฆรัตนะ หน้า ๑๘.

^๕ พระมหาชเอม สุวีโร, **สมาสและคัมภีร์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐-๑๘.

^๖ พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, M.P.A.), **มhitธานุภาพแก้ว ๓ ประการ**, หน้า ๒๑-๒๒.

คุณพระรัตนตรัย ๑๐๘ คาถา มีชื่อเรียกว่า พระคาถารัตนมาลา หรือ อิติปิโส รัตนมาลา^๗ แต่ว่าผู้เขียนได้อธิบายไว้ในพุทธรัตนะเท่านั้น โดยเขียนตั้งไว้ว่ามี ปฏิสัมภี ๔, อสธารณญาณ ๖, พุทธญาณ ๑๔, อาเวณิกธรรม ๑๘, พละ ๑๐ และ เวสาร์ชชญาณ ๔ (รวมเป็น ๕๖)^๘ โดยผู้เขียนได้เขียนเป็นหัวข้อธรรมตั้งไว้เพียงเท่านี้ แต่ก็ไม่ได้อธิบายขยายความต่อไปให้เข้าใจ พอถึงในส่วนของธรรมรัตนะ และสังฆรัตนะ ผู้เขียนก็ไม่อธิบายต่อไปว่า ธรรมรัตนะมีเท่าไร อะไรบ้าง สังฆรัตนะมีเท่าไร อะไรบ้าง ดังนั้นประเด็นที่จะอธิบายรัตนะ ๑๐๘ จึงขาดหายไปไม่สมบูรณ์ และอีกประเด็นในรัตนะ ๒๔ คือ บทสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ได้แก่ บทสวด อิติปิ โส ภควา อรหํ ฯลฯ บทนี้จะอธิบายพุทธคุณ ๙, ธรรมคุณ ๖ และสังฆคุณ ๙ (รวมเป็น ๒๔) ซึ่งเป็นรายละเอียดที่ควรจะอธิบายให้พุทธศาสนิกชนชาวพุทธทั่วไปได้รับความรู้และความเข้าใจในบทสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณต่อไปในแต่ละประเด็น แต่ผู้เขียนกลับไม่ได้อธิบายขยายความให้ละเอียดในแต่ละประเด็น เพื่อที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจในแต่ละประเด็นเลย อาจเป็นไปได้ที่ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าบทสวดสรรเสริญนี้ชาวพุทธ ทุกคนรู้จักกันดีอยู่แล้ว จึงไม่เขียน

^๗ สยามคณศ, **อิตติปิโส รัตนมาลา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามคณศ, ๒๕๕๔), หน้า ๔-๖.

^๘ พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, M.P.A.), **มhitธานุภาพแก้ว ๓ ประการ**, หน้า ๑๒.

อธิบาย เพราะบทสวดนี้จะอยู่ในหนังสือสวดมนต์ทั่วไป แต่ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่าบทนี้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ควรที่จะนำมาอธิบายขยายความให้ผู้อ่านได้เข้าใจ รายละเอียดของบทสวดสรรเสริญนี้ เพราะบทนี้ชาวพุทธทั่วไปใช้สวดเป็นประจำ ชาวพุทธใช้สวดกันทั้งในการสวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น และพระสงฆ์ยังใช้ในสวดเจริญพุทธมนต์ในงานพิธีบุญต่าง ๆ บทนี้ชาวพุทธส่วนใหญ่จะเรียกว่า บทสวดถวายพรพระ นั่นเอง

ประเด็นที่ ๔ เนื้อหาสาระของหนังสือในตอนที่ ๑ ว่าด้วยพระรัตนตรัย ที่หลังจากผู้เขียนได้กล่าวถึง พุทธรัตน ธรรมรัตน และสังฆรัตนแล้ว ผู้เขียนได้กล่าวถึงรัตน ๕, จักรวรรดิรัตน ๗, ธาตุรัตน ๗, ธาตุรัตน ๑๐ และสัพพัญญูรัตน อวัญญูรัตน^๙ ในประเด็นดังกล่าวมานี้ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าผู้เขียนได้เขียนในประเด็นที่ไม่สัมพันธ์กับชื่อหนังสือ เพราะหนังสือนี้มีเจตนาที่จะเขียนเรื่องพระรัตนตรัย แต่ผู้เขียนกลับแตกประเด็นออกไปต่าง ๆ มากมาย ถึงแม้ว่าผู้อ่านจะได้รับความรู้ที่หลากหลายออกไปก็จริง แต่ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าจะออกนอกประเด็นแก้ว ๓ ประการ เขียนแล้วห่างไกลพระรัตนตรัยมากเกินไป เพราะควรจะเขียนให้อยู่ในประเด็นของพระรัตนตรัย คือแก้ว ๓ ประการ และควรที่จะเขียนขยายความให้มากกว่านี้ แต่ผู้เขียนไปอธิบายในประเด็นรัตนต่าง ๆ มากไป แต่สุดท้ายผู้วิจารณ์เห็นข้อดีคือ เมื่อผู้เขียนได้อธิบายขยายความในรัตนต่าง ๆ

แล้ว ผู้เขียนได้นำมาสรุปในตอนท้าย ในประเด็นที่เปรียบเทียบกับรัตนทางโลกกับรัตนทางธรรม เพื่อชี้ให้เห็นว่ารัตนทางธรรมสำคัญกว่ารัตนทางโลก^{๑๐}

ประเด็นที่ ๕ สารัตถะแห่งความในหนังสือดังกล่าว บางประเด็นก็เป็นการตั้งสมมติฐานขึ้นเองของผู้เขียน แล้วนำข้อความมารับสมอ้างสมมติฐานนั้น ๆ ของตนเอง ซึ่งในคัมภีร์หลัก ๆ ไม่ปรากฏสมมติฐานหรือทฤษฎีดังกล่าว และไม่ปรากฏในทัศนะของนักวิชาการหรือนักปราชญ์ทางศาสนาท่านอื่น ๆ ซึ่งนั่นอาจเป็นทฤษฎีหรือการตั้งประเด็นของผู้เขียนเอง ที่เขียนขึ้นด้วยความเข้าใจของตนแล้วนำข้อมูลอื่นจากคัมภีร์มารับสมอ้าง เช่น อานิสงส์ของการเข้าถึงพระรัตนตรัย ๒ ประการ คือ ๑) อานิสงส์ระดับโลกียะ และ ๒) อานิสงส์ระดับโลกุตระ ซึ่งเนื้อความที่นำมารับสมอ้างนั้น ดูสอดคล้องกลมกลืนดี

สรุป

หนังสือเรื่อง “มหิทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ” นั้น ผู้เขียนเรียบเรียงแสดงถึงความสำคัญของพระรัตนตรัยในเชิงสหพหุศาสตร์ และอรรถศาสตร์ตามหลักฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เป็นต้น โดยผู้เขียนต้องการชี้ชวน ชักนำให้พุทธศาสนิกชนศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าที่แท้จริงของพระรัตนตรัย แล้วน้อมนำเอาคุณของพระรัตนตรัย คือ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ นั้น ไปประพฤติปฏิบัติตาม ถ้าจะสรุปลงในหลักธรรม จะพบว่าปรากฏในหลักธรรมคือ

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔-๔๖.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒-๔๒.

อนุสสติ ๑๐ ประการ (พุทธานุสสติ, อัมมานุสสติ, สังฆานุสสติ) เป็นการน้อมระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย มีพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ โดยใช้หลักของโยนิโสมนสิการ ในการระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย และผู้เขียนได้กล่าวถึงคุณค่าของพระรัตนตรัยย่อ

สามารถที่จะประสพสุขได้ดังหวัง ทั้งสุขที่เป็นโลกียะและสุขที่เป็นโลกุตระ ถึงแม้ว่าในงานเขียนดังกล่าวจะขาดประเด็นและการอ้างอิงที่ชัดเจนในทางวิชาการในบางส่วน แต่สารัตถะที่ผู้เขียนนำมาเสนอนั้น ชัดเจนสามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของผู้อ่านให้คล้อยตามได้

บรรณานุกรม

พระมหาชะเอม สุวีโร. **สมาสและตัทธิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ ป.ธ.๙, M.P.A.). **มัทธานุภาพแก้ว ๓ ประการ**. กรุงเทพมหานคร: กุศุฎาพิศาลการพิมพ์, ๒๕๕๕.

สยามคณศ. **อิตปิโส รัตนมาลา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามคณศ, ๒๕๕๔.